

DZIEWIĄTY (333) *nm*

e *jasne*.

sg *m N* dziewiąty (122). ◇ *G* dziewiątego (58); -ého (7), -(e)go ◇ *D* dziewiąt(e)mu (2). ◇ *A* dziewiąty (7), dziewiąt(e)go (2). ◇ *I* dziewiątym (4). ◇ *L* dziewiątym (9). ◇ *f N* dziewiątą (30). ◇ *G* dziewiątej (26), dziewiąte (3) *OpecŻyw* 2v [2 r.], 148v. ◇ *D* dziewiąt(e)j (1). ◇ *A* dziewiątą (9). ◇ *I* dziewiątą (2). ◇ *L* dziewiąt(e)j (12). ◇ *n N* dziewiąte (24); -é (2), -(e) (22). ◇ *G* dziewiąt(e)go (5). ◇ *D* dziewiąt(e)mu (1). ◇ *A* dziewiąt(e) (1). ◇ *L* dziewiątym (7). ◇ *pl N subst* dziewiąt(e) (3). ◇ *L* dziewiątych (5).

Sł stp, Cn notuje, Linde bez cytatu.

Liczebnik porządkowy; nonus Murm, Mącz, Cn (333) : OpecŻyw 181, 189, 193 [2 r.]; *PatKaz I* 9v, 11v; *PatKaz II* 59v; *PatKaz III* 148; *Murm* 202; *TarDuch* C6v; *FalZioł* IV 31d, 32a, V 1c, 17c, 67, 93v; potym aż do dziewiątey godziny wykładali, potym lepak kftołu á ku odpoczynieniu chodzili *BielŻyw* 114, 164; Iakoż też łcienczeie iaie gdiby leżało w otchcie [!] do dziewiątego dnia. *GlabGad* H7v, F4v; *MiechGlab* *6v, *7, 69, 74; *KłosAlg* B; Choć w dziewiątym pokoleniu Przedlię iednák lzey zbáwieniu *RejRozpr* C; spawlem zlawicze ofłm kony zabill [...] y dziewiyathego zdechlego [koniał] odarli łłkor telko kthore poprzedali *LibMal* 1545/108; *RejJóz* N8v; *LibLeg* 11/165v; *SeklKat* B2v, Kv, M3v, Nv [2 r.], O4v, S4; *HistAl* K6v, N5; błogofławyony Auguřtyn w dzyewyątych kłyęgach łwych łpowyedzi zá mátką y zá oycem łwoim łye modli *KromRozm I* K; Pyofłnká dzyewyatha oney łwiętey Krolowey Eřter *LubPs* hh5, Cv *żp*, C2 *żp*; [zły człowiek] záłflepony nie ináčzey iáko pies ktory łye łlepo rodzi/ á do dzyewiątego dnia niewidzi. *GroicPorz* 113, m, ł4v; dla tzeo Wtory Klemens łkoro włzedł ná papieřtwo/ dziewiątego miefiácá ieřt otruty? *KrowObr* 38, 152, Vv4; *RejWiz* A7, 125, 125 *żp*; będziecie ofiewác tymże zbożem ofłmego roku/ y nim łie żywić aż do roku dziewiątego [usque ad nonum annum] *Leop Lev* 25/22, 4.Reg 17/6, 1.Par 12/13, 25/16, *Apoc* 21/20; *Goski* 16v; *RejZwierz* 135v; Dziewiąti czepiecz szcarnem Jadwabiem sperel Oriańkich *WyprKr* 34, 7, 32, 37v; Ale miefiácá czwartheo/ dnia dzyewiątego/ głod wziął moc w mieřcie/ á łpiże niedofłhálo ludowi onei łziemi. *BibRadz Ier* 52/6, *Num* 7/60, *Ier* 52/4, *Agg* 2/11, *Zach* 7/1, 3.*Esdr* 9/5; Dziewiąta [rzeka niemiecka] Wiádrus zowá Odera/ przez Słáłko idzie aż do morzá Niemieckiego v Szczeciná. *BielKron* 282, 29v, 41v, 48, 51v, 155v (15); Nonus, Dziewiąty. *Mącz* 251c, 57b, 93c, 251b, c, 337d; Po łmierci Królá Zygmuntá/ dzyewiąty tho Seym Polłki teraz w Wářfzáwie ieřt *OrzQuin* C2; Dziewiąty owoc/ iże dla tey náuki muřielibyłmy wřzytkich á wřzytkich potępić *SarnUzn* H5v; *SienLek* 8v, 23v, 57, 145v; *LeovPrzep* D2v; Słyzelichmy w dziewiątym kápitulum/ iáko byłá łpádlá gwiazdá z nieba ná ziemię *RejAp* 109v, 183; *RejPos* 58v, 190v, 193 *żp*; *BiałKat* 116, 151v *żp*; *BielSat* D4; Z iáką pilnořciá łtarác się máiá Plebani/ áby thego dzyewiątego Artykułu prawdě Chřeřciánom wyłóżyli *KuczbKat* 70, 346; *RejZwierc* A5v, A6v, B2v; *BielSpr* 12; A krol łiedział w domu gdzie zimował mieřciácá dzyewiątego *BudBib Ier* 36/22, 1.Par 12/12, 27/12, *Ier* 36/9, 52/4 (8); *MycPrz* II C2v, Dv; *BudNT Luc* 23/44; *CzechRozm* Av, 145, 145v *żp*, 149v *żp*, 161v, 169v; *ModrzBaz* 15, 76v, 117v; Opufłzczam to co łię ná ofłmym zborze działo w Cárogrodzie [...] Y co ná dzyewiątym w Florencyey *SkarJedn* 120, 232, 236, 319, 344; *Oczko* 8, 20, [43]; *ZapKościę* 1588/75; A iřz temu dzye dzyeń dzyewiąty/ powiáda łtarřza ona/ iutro pewno łkona. *SkarŻyw* 227, 34, 206 *margin*, 307,

457 (3); *StryjKron* 406; *CzechEp* 184 [2 r.], [378]; *KochFr* 71; *ReszPrz* 21, 88; *WerGośc* 228; *ArtKanc* D10, D11v, D13, M; *BielRozm* 31; *GostGosp* 96, 99 *żp*; A o dziewiątej iákoś godzinie záował P. Iezus [et circa horam nonam clamavit Iesus *Vulg Matth* 27/46] głólem wielkim *LatHar* 701, 55, 318, 411, 713 (20); *Gęśl Dzięwiąta. RybGęśli* C; Iozeph z dziećięciem y z mátką iego wćieka do Egiptu; y dziewiątego roku wraca fię do Názárethu. *WujNT przedm* 33; Lekcyá w dziewiątą Niedzielę po Swiątkách. *WujNT* 601 *marg*, *Matth* 27/45, s. 121, *Mar* 15/34, *Apoc* 21/20 (11); Aby żaden nie śmiał od síodméy do dziewiątéy godziny na pułzegárzu/ do Wárfzáwy ná mólt wiéżdżác *SarnStat* 17, 479, 480, 483 *żp*, 546, 785, 829; Dzięwiąta drogá twoiá bylá o moy namiłfzy Pánie Iezu Kryfte/ kiedys ízedł do oného biczowánia *SiebRozmysł* C3, C3, 13v; *GrabPospR* N; Dzięwiąty wiek miał we Fráncyey y w Swefyonie wiele cudow przy kościołách/ ś. Sebeftyaná męczenniká/ iáko íeft w chronice Fráncuzkíey wiernie wypifano. *SkarKaz* 419a; [ná pierwřzýá expedycyá wypráwuíá mu [poddani cesarzowi tureckiemu] dziewięć dzieśiátego [tj. dziewięciu poddanych wyposaża dziesiátego do służby wojskowej]: ná wtórýá expedycyá ósm dziewiátego: ná trzeciá siedm ólmezo *WerVotum* 15].

W połączeniu z imionami papieży [imię + dziewiąty (35), dziewiąty + imię (7)] (42): Tey Regule/ dziewiąty Benedykt Papieřz/ białłe kápice przydał/ ábowiem przedtym wroznym odzieniu chodzili. *KrowObr* 134, 30, 35v, 37v, 38, 135v (13); Ten [...] bał fie Ianá dzyewiátego Papieřzá o to/ iż był przyczyná iego więzyenia od Niemcow *BielKron* 172v, 172, 176v [3 r.], 177, 183v (14); *RejAp* 165v; zá Leoná dziewiątego przed piąciálet lath/ náłtał na ítolicę Cárogrocká Michał *SkarJedn* 243, 232, 241, 243, 244, 251 (8); Kánonizowány íeft od Grzegorzá dziewiątego w Spolećie. *SkarKaz* 546, 584; *StryjKron* 295; *LatHar* 12.

W charakterystycznych połączeniach: dziewiąty (-a, -e) artykuł (3), dzień (27), godzina (43), kapitulium (5), księgi (46), księżyc (6), list (3), miesiąc (8), psalm (23), przyczyna (4), przykazanie (7), rok (17), rozdział (19), rozdzielenie (7), wiek (2).

W połączeniach szeregowych (9): OD íłófté godziny/ áże do dziewiáté/ ciemnoći ítaly fie po włlytkiem íwiece *OpecŻyw* 148v, 2v; *PatKaz III* 142v; Stoiác będąc záołfze gotowi/ íefli Pan záołáce/ o trzeciéy/ ízółtey/ áłbo dziewiátej godzinie w nocy. *KrowObr* 186; *BibRadz* 2.Reg 18/10; *LatHar* 309; Poránu práwi/ godziny trzeciéy/ ízółtey/ dziewiátej/ wieczor y o pułnocy porządnie Píálterz śpiewáły *WujNT* 440, *Matth* 20/5, s. 440.

Wyrażenia: »dziewiąty dziesiátek« = *dziewiąta cząstka różanca* (1); Zbáwićielu świátá etc. Zdrowás Márya. Dzięwiąty Dzięśiátek. *LatHar* 538.

»dziewiąty a dziewiąty« = *každy dziewiąty, co dziewiąty* (1); *Novenus*, Dzięwiąty á dziewiąty. *Mącz* 251b.

»godzina (modlitwy a. modlenia się) dziewiąta« = *nona*; w religii chrześcijanskiej godzina naznaczona na modlitwę, na pamiątkę skonania Chrystusa na krzyżu; *hora nona Vulg* (13); *OpecŻyw* 2v; *PatKaz III* 142v; Abowiem obyczáy íeft flugam bóżim siedm kroc przez dzień chwalić pana boga/ Naprzod w nocy Iutrznia na pamiątkę ięcia y zmartwychwřtania pana Iefułowego/ Wthore prima [...] Piąte nona dziewiátej godziny iż tedi vmarł *WróbŻółt* pp7; POiotr [!] pothym z Ianem ífły do kościołá na godzinę modlenia fie dziewiátą. [ad horam orationis nonam] *Leop Act* 3/1 [przekład tego samego tekstu *LatHar* 302, *WujNT*]; *HistRzym* 123; *WujJud* 187; *BudNT Act* 10/31 [30]; záfie

o dziewiątej godzinie/ ná śpiewaniu y wychwalaniu będziefz/ zę [!] łzami y łpowiedzią grzechow twoich/ Bogu fię poniżyfz: bo tey godziny Pan ná krzyżu wifząc/ Duchá wypuścił. *SkarŻyw* 393; *LatHar* 302; *WujNT Act* 3/1, 10/30, s. 407, 440.

»dziewiąty księżyc, miesiąc« = *prawidłowy termin donoszenia płodu ludzkiego* [szyk 7 : 1] (5 : 3): Jezus miły ten czas v matki w żywocie miełkál wedle biegu człowieczego/ czekałz miefiątza dziewiątego. *OpecŻyw* 14; Abowiem dziewiąthy księżyc ieft prawy a łprawiedliwy czas porodzenia. *FalZioł* V 16c, 19a [2 r.], 161 [2 r.]; dziewiątego miefiącá [in nono mense] łyná łwego porodzić ma *BudBib* 4. *Esdr* 16/39; Bo z przyrodzenia dźiatki śiodmego fię rodzą Mieśiącá żywe/ w ołmy rády z świátá zchodzą. Dźiewiąty y dźieśiáty xiężyc przyzwoity Połogom *KlonWor* 63.

Zestawienia liczebnikowe (48): Pfalm Trzydziefty dziewiąty. *RejPs* 58v, 72v, 86, 100, 118, 131 (11); *LubPs* G4v źp, K4v źp, Nv źp, O4v źp, P6v źp (11): W Krákwie Drukował Łázarz Andryłowic. Roku od Národzenia Syná Bożego/ Tyfýacnego/ Pięćfietnego/ Pięćdźieśiyątego Dźiewiątego *GroicPorz* mm4v; *Leop* 2. *Mach* 1/7; *SienLek* 108; *BudBib* 2. *Par* 16/12; *ModrzBaz* 68; Dwudziefty dziewiąty dźień Czerwca. *SkarŻyw* 595 marg, 97, 370, 595; Dan w Lublinie [...] Roku Panłkiego/ Tyśiácnego/ Pięćfietnego/ Sześćdźieśiyątego dźiewiątego *SarnStat* 1028, 867, 876, 1044, 1066, 1195 [ogółem 37 r.].

Pyssan then lyft [...] latha dziewiczfietnego czterdzieftego y dziewyathego Myefýacza Nowembra *LibLeg* 11/92, 6/80, 8/26v; oznaymił wżemu ludu ziednoczenie krolow s Cefárzem dwudzyeftego y dzyewiątego dnia Lipca *BielKron* 414v, 111v, 127v; *LeovPrzep* D2v, Iv; Setny y dźiewiąty Pfalm śpiewaiąc ku tobie/ Wołác będe ná rátunek wzywaiąc cię łobie. *CzahTr* B4v [ogółem 9 r.].

Vndetrigesimus – Dwudziefti adźiewiati. *Calep* 1135b; Vndequinquagesimus – Dźiewiatia łtrerdziefty [!]. *Calep* 1136b.

Szereg: »nona albo dziewiąta godzina« (1): Piotr y Ian ś. chodźili ná Nonę/ albo ná dźiewiątą modlitwy godzinę. *WujJud* 187.

a. *Przy numerowaniu punktów wypowiedzi wprowadza kolejny dziewiąty punkt; po dziewiąte* (4) : »dziewiąte« (3): Dźiewiątę przyięli ią Serafinowie/ chwálądz ią z wielkié łafki/ a łpiéwaiątz. *OpecŻyw* 183v; Dzyeuyąthe bog uyedźyal yfz eua myala bycz matka wżytkych grzechow łwych. łynow *PatKaz* III 91, 102.

»dziewiąta« (1): Znamiona vmarłego [płodu] ty łą. Pierwfze [...] Wtore [...] Trzecie [...] Ołme [...] Dźiewiątha gdy brzemienna przykre á łtrafzne łny miewa. *FalZioł* V 32v.

Cf **DZIEWIĘTNASTY, DZIEWIĘTOBRZEZIEN, DZIEWIĘTODNIOWY, DZIEWIĘTOLETNY, POŁDZIEWIĄTA, SAMODZIEWIĘT**